

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ

ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

ВИБІРКОВІ КОМПОНЕНТИ

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ ПРАВО
ПІДГОТОВКИ ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ
ОСВІТИ У ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 08 ПРАВО
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 ПРАВО**

Рекомендовано кафедрою
управління у сфері цивільного захисту на 2023-2024 навчальний рік.
Протокол від 23 серпня 2023 року № 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Право Європейського Союзу»

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Програма вивчення вибіркового компонента «Право Європейського Союзу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право».

Інформація про науково-педагогічного(них) працівника(ів)

Загальна інформація	Аліна Анатоліївна БІЛЕКА
Контактна інформація	
E-mail	bileka_alina@chipb.org.in
Наукові інтереси	аграрне, земельне та екологічне право
Професійні здібності	кандидат юридичних наук, доцент

Метою викладання навчальної дисципліни є спрямування на засвоєння здобувачами знань про джерела права Євросоюзу, особливості суб'єктів цього права, доктрину і практику прямої дії права Євросоюзу у внутрішніх правопорядках держав-членів та примата права Євросоюзу стосовно внутрішнього права держав-членів Союзу, інституційну структуру Євросоюзу, особливості актів, які ухвалюють органи Союзу, про поняття та принципи внутрішнього ринку Євросоюзу, митний союз, спільну торговельну політику, спільну зовнішню політику і політику безпеки, простір свободи безпеки і юстиції, зовнішні зносини Європейського Союзу. Студенти знайомляться із основними засадами зовнішньої діяльності Євросоюзу та правовими засадами регулювання відносин України та Євросоюзу.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- засвоєння здобувачами глибоких теоретичних знань про правові засади діяльності Євросоюзу;
- набуття здобувачами необхідних методичних та методологічних знань і практичних навичок в галузі права Європейського союзу;
- застосування набутих знань у відносинах з іноземним елементом;
- ознайомлення з додатковим дидактичним матеріалом, відеоматеріалом, застосовуються різні методологічні методи вивчення (наприклад, рольові ігри, розв'язання казусів, написання творчих есе, вирішення тестових завдань тощо).

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню здобувачами професійними компетентностями:

- розуміння та власне осмислення основних світоглядних концепцій і принципів, предметної галузі, професії; базових категорій, юридичних понять;
- здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних

джерел;

- здатність зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань;

- здатність розуміти значення інформації в сучасному суспільстві, відповідально ставитися до питань інформаційної безпеки;

- навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді;

- знання та розуміння предметної області свого фаху;

- уміння застосовувати фахові знання на практиці;

- вміння юридично правильно кваліфікувати факти і обставини з позиції обов'язкових норм та інших стандартів міжнародного права;

- здатність виявляти запобігати, розкривати та розслідувати правопорушення, зокрема виявляти та сприяти попередженню корупційної поведінки;

- здатність тлумачити норми міжнародного права та національних нормативних актів, надавати кваліфіковані юридичні висновки і консультації;

- аналізувати джерела матеріального права Євросоюзу;

- узагальнювати та систематизувати основні положення та судову практику в Євросоюзі;

- оцінювати стан відповідності законодавства України з матеріальним правом Євросоюзу;

- володіти спеціальною термінологією у обсязі, достатньому для вільного використання її у практичній роботі;

- застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних з гармонізацією законодавства України з правом Європейського Союзу в сферах, визначених угодою про асоціацію між Україною і Європейським Союзом;

- збирати, узагальнювати та аналізувати інформацію і давати міжнародно-правову оцінку національного законодавства України у сфері відносин з Європейським Союзом;

- визначати, обґрунтовувати і обстоювати свою правову позицію щодо можливості і доцільності використання зарубіжного досвіду у застосуванні права Євросоюзу;

- застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних з розбудовою відносин України з Євросоюзом;

- аналізувати справи, які розглядає Суд Євросоюзу.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни ВИБІРКОВІ КОМПОНЕНТИ		
Рік підготовки		

Семестр	4	
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	
- кількість модулів	3	
- загальна кількість годин	90	
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	20	
- практичні заняття (годин)		
- семінарські заняття (годин)	24	
- лабораторні заняття (годин)		
- курсовий проект (робота) (годин)		
- інші види занять (годин)		
- самостійна робота (годин)	46	
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)		
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	д/залік 4 семестр	

Передумови для вивчення дисципліни

«Право ЄС» базується на знанні здобувачами вищої освіти міжнародного права.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми Право підготовки здобувачів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 081 Право вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Код	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики)	Кіл-ть кредитів	Форма контролю	Компетентність (ЗК\СК)	
1. ВИБІРКОВІ КОМПОНЕНТИ ОПП					
ВК15	Право Європейського Союзу	3	залік	1, 2, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15	4, 5, 6, 8, 11, 12, 16
Загальні компетентності (ЗК)		ЗК 1. Здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 3 Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 7 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.			

	<p>ЗК 9 Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 12 Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p> <p>ЗК 13 Зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки, технологій.</p> <p>ЗК 14 Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.</p> <p>ЗК 15 Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)</p>	<p>СК4 Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК 5 Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК 6 Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.</p> <p>СК 8 Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.</p> <p>СК 11 Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.</p> <p>СК 12 Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК16 Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ТЕМА 1. 1. ПОНЯТТЯ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Терміни "право Європейського союзу" та "європейське право"; поняття та предмет права Євросоюзу; методи правового регулювання європейської інтеграції; особливості права Євросоюзу; його місце серед інших правових систем.

Становлення права Євросоюзу. Соціально-економічні та політико-правові передумови виникнення права Євросоюзу; основні етапи розвитку Євросоюзу; еволюція права Євросоюзу в процесі розвитку європейської інтеграції; право Євросоюзу та перспективи створення єдиного економічного та правового простору в Європі; сучасна структура Євросоюзу.

ТЕМА 1.2. ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Концепції юридичної природи права Євросоюзу; право Євросоюзу як "особливий правопорядок"; характерні риси права Євросоюзу; судова практика стосовно природи права Євросоюзу; тенденції розвитку права Євросоюзу; вплив еволюції європейських інтеграційних організацій на природу права Євросоюзу. Наднаціональність в праві Євросоюзу. Наднаціональність сучасних міжнародних організацій; основні риси наднаціональності; термін "наднаціональний" у праві Євросоюзу; наднаціональний характер європейських співтовариств; наднаціональність європейських інтеграційних об'єднань і суверенітет їх держав-членів.

Поняття джерела права Євросоюзу; джерела права Євросоюзу як форми закріплення норм права європейської інтеграції; питання класифікації джерел права Євросоюзу; основні джерела права Євросоюзу; допоміжні джерела права Євросоюзу; джерела визначені установчими договорами; джерела, які з'явилися як результат практики Євросоюзу.

ТЕМА 1.3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Компетенція Євросоюзу. Поняття компетенції ЄС; види компетенції ЄС; принцип субсидіарності в праві ЄС і компетенція Євросоюзу; принцип наділення повноваженнями в праві ЄС; необхідність власної правової основи для ухвалення актів ЄС; доктрина паралельної компетенції в праві ЄС.

Договірний механізм європейської інтеграції. Поняття договірного механізму Євросоюзу; система міжнародних угод, які регулюють інтеграцію в Євросоюзі; договори, які регулюють відносини в Євросоюзі; договори, які регулюють відносини Європейських інтеграційних об'єднань з іншими суб'єктами міжнародного права; міжнародні угоди, укладені з метою імплементації положень установчих договорів; місце міжнародних угод з третіми країнами та міжнародними організаціями у договірному механізмі Євросоюзу.

Інституційний механізм європейських інтеграційних об'єднань. Поняття інституційного механізму Європейського союзу; роль інститутів Євросоюзу у регулюванні європейської інтеграції; система органів європейських інтеграційних об'єднань; склад та повноваження інститутів

Євросоюзу; допоміжні та консультативні органи Євросоюзу; агенції ЄС; система актів, які ухвалюють інститути європейських інтеграційних об'єднань; еволюція інституційного механізму європейських інтеграційних об'єднань.

ТЕМА 1.4. СИСТЕМА ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Система судових установ у Євросоюзі; правові засади організації судової влади в Євросоюзі; функції та повноваження судових установ Євросоюзу; діяльність судових установ Євросоюзу з метою забезпечення правового захисту; судові установи Євросоюзу і національні суди країн-членів; правові наслідки преюдиціальних звернень до Суду ЄС.

ТЕМА 1.5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Поняття внутрішнього ринку ЄС і його основні свободи. Внутрішній ринок як мета створення ЄС та його складові; поняття внутрішнього ринку ЄС; основні етапи створення внутрішнього ринку; правові засади функціонування внутрішнього ринку ЄС; організаційно-правовий механізм регулювання відносин на внутрішньому ринку; основні свободи внутрішнього ринку ЄС; внутрішній ринок ЄС та треті країни.

Свобода руху товарів в ЄС і митні збори. Передумови створення митного союзу в рамках ЄС; внутрішній та зовнішній аспекти митного союзу; правові та організаційні засади функціонування митного союзу; єдиний митний тариф; митний союз і свобода пересування товарів в ЄС; поняття «товар» в праві Євросоюзу; заборона митних зборів в ЄС; поняття заходів еквівалентної дії митним зборам (ЗЕД); заборона (ЗЕД).

Свобода руху товарів в ЄС і внутрішнє оподаткування. Правові засади регулювання внутрішнього оподаткування в ЄС; заборона дискримінаційного оподаткування на імпорт та експорт; фіскальні перешкоди і внутрішнє оподаткування; пряма і непряма дискримінація; однорідна продукція; непрямий захист через оподаткування.

Кількісні обмеження у торгівлі в ЄС. Дискримінаційні фізичні і технічні торгівлі обмеження в ЄС; заборона кількісних обмежень у торгівлі; заходи еквівалентної дії кількісним обмеженням (ЗЕКО); заходи загального та різного (вибіркового) застосування; заходи, які омежують деякі аспекти торгівлі; винятки з заборони кількісних обмежень у торгівлі.

Правове регулювання свободи пересування товарів в ЄС. Організаційно-правовий механізм регулювання свободи пересування товарів в ЄС; роль рішень Суду ЄС у забезпечення свободи пересування товарів в ЄС; особливості регулювання експорту в Євросоюзі; правове регулювання державних монополій в ЄС; правове регулювання надання державної допомоги в ЄС.

Правові засади свободи руху осіб в ЄС. Особливості правового регулювання свободи пересування осіб в Євросоюзі; вертикальна і

горизонтальна пряма дія норм у сфері вільного руху людей в Євросоюзі; пряма і непряма дискримінація щодо вільного руху людей в Євросоюзі; скасування перешкод для вільного руху осіб; коло осіб, які користуються свободою пересування; поняття «робітник» в праві Євросоюзу; свобода пересування працівників в ЄС; винятки та обмеження для свободи пересування працівників; роль рішень Суду ЄС у забезпеченні свободи пересування працівників в ЄС.

Правові засади свободи заснування та надання послуг в ЄС. Поняття ділового заснування в ЄС; правові основи свободи заснування в ЄС; поняття «суб'єкт підприємницької діяльності» в праві Євросоюзу; правові інструменти регулювання свободи заснування в ЄС; роль судових рішень у забезпеченні свободи заснування в ЄС; види обмежень свободи заснування в ЄС; гармонізація законодавства ЄС в сфері свободи заснування; взаємне визнання кваліфікації та дипломів в Євросоюзі. Поняття послуг в ЄС; правові засади надання послуг в ЄС; умови надання послуг в ЄС; свобода отримання послуг в ЄС; заборона дискримінації надання та отримання послуг в ЄС; винятки з заборони дискримінації надання та отримання послуг в ЄС

Правові засади свободи пересування капіталу в ЄС. Поняття капіталу в праві ЄС. Правові основи здійснення свободи пересування капіталу в ЄС. Основні види руху капіталів в ЄС. Обмеження свободи пересування капіталу в ЄС. Свобода пересування капіталів в ЄС і треті країни.

ТЕМА 1.6. СПІЛЬНІ ПОЛІТИКИ І НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Спільна зовнішня політика і політика безпеки. Становлення спільної зовнішньої політики і політики безпеки (СЗППБ); правові засади СЗППБ; організаційний механізм СЗППБ; правові інструменти здійснення СЗППБ; напрямки реформування і розвитку СЗППБ; співпраця з Україною в межах СЗППБ.

Спільна торговельна політика Євросоюзу. Становлення і розвиток спільної торговельної політики Євросоюзу (СТП); цілі та принципи СТП; правові засади СТП; компетенція Євросоюзу у сфері здійснення СТП; основні правові інструменти здійснення СТП: регулювання імпорту та експорту товарів, мито, кількісні обмеження у зовнішній торгівлі, антидемпінгове регулювання, антисубсидійне регулювання, стандартизація і сертифікація продукції; СТП щодо України.

Співробітництво у сфері простору свободи, безпеки та юстиції. Передумови розвитку співробітництва у сфері простору свободи, безпеки та юстиції; правові засади простору свободи, безпеки та юстиції; компетенція Євросоюзу і держав-членів у сфері простору свободи, безпеки та юстиції; основні напрямки співпраці в межах простору свободи, безпеки та юстиції; правові інструменти регулювання простору свободи, безпеки та юстиції; тенденції реформування простору свободи, безпеки та юстиції.

Захист прав людини в Євросоюзі. Становлення системи захисту прав людини в Євросоюзі; джерела права Євросоюзу у сфері захисту прав людини;

компетенції Євросоюзу та Ради Європи у сфері захисту прав людини; органи Євросоюзу, що займаються захистом прав людини; основні правові інструменти із захисту прав людини; значення рішень Суду ЄС у сфері захисту прав людини.

ТЕМА 1.7. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Правові засади гармонізації законодавства в ЄС; правові акти здійснення гармонізації законодавства в Євросоюзі; способи гармонізації законодавства в ЄС;

поняття “мінімальна гармонізація” і сфери її здійснення; гармонізація законодавства і спільний ринок в ЄС; сфери співробітництва, в яких гармонізація заборонена.

ТЕМА 1.8. ПРИВАТНЕ ПРАВО ЄВРОСОЮЗУ

Поняття приватного права Європейського союзу та його особливості. Способи правового регулювання приватноправових відносин. Європейське договірне право. Принципи європейського договірного права: правова природа та особливості їх дії та застосування. Поняття та система європейського корпоративного права. Поняття «підприємство» у праві ЄС. Види наднаціональних юридичних осіб. Правове регулювання захисту прав споживачів в ЄС. Інституційний механізм захисту прав споживачів. Право інтелектуальної власності ЄС: право промислової власності, авторське право і суміжні права в ЄС. Джерела права інтелектуальної власності ЄС.

ТЕМА 1.9. ЄВРОПЕЙСЬКЕ ДОГОВІРНЕ ПРАВО

Компетенція Європейського союзу у сфері укладання міжнародних угод з іншими суб'єктами міжнародного права. Види угод, які укладає Європейський союз з іншими суб'єктами міжнародного права. Поняття «консолідованої двосторонності». Правові засади для укладання міжнародних угод Європейського союзу з третіми країнами і міжнародними організаціями. Процедури укладання Європейським союзом міжнародних угод. Дія міжнародних угод у правопорядку Євросоюзу. Вплив міжнародних угод ЄС на внутрішні правопорядки третіх країн.

Основні етапи розширення Євросоюзу. Правові засади приєднання до Євросоюзу нових держав. Процедури приєднання до Євросоюзу нових держав. Основні критерії готовності країни до вступу до Євросоюзу. Особливості процесу здійснення приєднання до Євросоюзу інтеграційних об'єднань. Роль договорів про приєднання до Євросоюзу у договірному механізмі об'єднання.

МОДУЛЬ 2. ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ТЕМА 2.1. ПРАКТИКА СУДУ ЄС ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ЄС

Практика Суду ЄС щодо регулювання відносин на внутрішньому ринку ЄС. Основні свободи внутрішнього ринку у практиці Суду ЄС. Рішення Суду ЄС та їх вплив на свободу руху капіталу. Рішення Суду ЄС та їх вплив на свободу руху товарів. Рішення Суду ЄС та їх вплив на свободу руху осіб. Рішення Суду ЄС та їх вплив на свободу надання послуг.

ТЕМА 2.2. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СПІЛЬНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОСОЮЗУ (СТП)

Поняття та основні складові спільної торговельної політики Євросоюзу. Принципи спільної торговельної політики Євросоюзу. Джерела спільної торговельної політики

Євросоюзу. Поняття єдиного митного тарифу.

ТЕМА 2.3. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОСТОРУ СВОБОДИ, БЕЗПЕКИ ТА ЮСТИЦІЇ

Поняття та особливості функціонування простору свободи, безпеки та юстиції. Правові акти, що регулюють функціонування простору свободи, безпеки та юстиції. Механізми реалізації функціонування простору свободи, безпеки та юстиції.

Співвідношення простору свободи, безпеки та юстиції з Шенгенським простором.

ТЕМА 2.4. СПОСОБИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА В ЄВРОСОЮЗІ

Поняття гармонізації у праві ЄС. Способи гармонізації у праві ЄС. Відмінності процесу гармонізації від адаптації та апроксимації. Гармонізація законодавства України з правом ЄС: основні проблеми.

ТЕМА 2.5. ЄС У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ КОНТРАКТІВ

Поняття зовнішньоекономічних контрактів у праві ЄС. Види зовнішньоекономічних контрактів у праві ЄС. Способи укладення зовнішньоекономічних контрактів у праві ЄС. Виконання зовнішньоекономічних контрактів у праві ЄС.

МОДУЛЬ 3. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ТЕМА 3.1. ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ ACQUIS В ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Поняття acquis (спільного доробку) в праві Європейського союзу. Джерела acquis (спільного доробку). Значення acquis (спільного доробку) у співпраці ЄС з третіми країнами. Поняття та зміст acquis (спільного доробку) в праві України. Місце acquis (спільного доробку) у співпраці ЄС з Україною.

Тема 3.2. МІЖНАРОДНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Питання міжнародної правосуб'єктності Євросоюзу. Європейський союз як суб'єкт міжнародного права. Ознаки міжнародної правосуб'єктності Європейського союзу. Міжнародно-правовий статус Європейського союзу.

Компетенція Європейського союзу у сфері зовнішніх зносин. Види компетенції Європейського союзу у сфері зовнішніх зносин. Визначена компетенція Європейського союзу. Дорозуміла компетенція Європейського союзу. Інші види зовнішньої компетенції ЄС. Роль рішень Суду ЄС у визначенні компетенції Європейського союзу у сфері зовнішніх зносин.

Організаційно-правовий механізм регулювання зовнішніх зносин Європейського союзу та його складові. Договірний механізм регулювання зовнішніх зносин Євросоюзу. Інституційний механізм регулювання зовнішніх зносин Євросоюзу. Вплив поглиблення європейської інтеграції на розвиток організаційно-правового механізму регулювання зовнішніх зносин Євросоюзу.

Політики Євросоюзу і форми участі об'єднання у зовнішніх зносинах. Реформований договір про заснування Євросоюзу про форми участі Євросоюзу у зовнішніх зносинах. Правові засади участі Євросоюзу у зовнішніх зносинах. Основні правові інструменти участі Євросоюзу у зовнішніх зносинах. Міжнародні угоди Євросоюзу. Інші форми участі Євросоюзу у зовнішніх зносинах.

ТЕМА 3.3. ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Становлення і розвиток співробітництва України з Євросоюзом. Правові засади співпраці між Україною та Євросоюзом. Договірний механізми регулювання відносин між Україною та Євросоюзом. Інституційний механізм регулювання відносин України з Євросоюзом. Угода про асоціацію між Україною та ЄС та її вплив на співпрацю партнерів.

Зближення законодавства України з правом Європейського союзу. Особливості зближення національного законодавства третіх країн з правом Євросоюзу. Правові передумови зближення законодавства України з правом Євросоюзу. Види і рівні зближення законодавства України з правом Євросоюзу. Договірний та інституційний механізми зближення законодавства України з правом Євросоюзу. Правові наслідки зближення законодавства України з правом Євросоюзу.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	очна форма					заочна форма						
	усь ого	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла	ін	с.р.		л	п	ла	ін	с.р

				б	д					б	д	.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1. ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ												
Поняття права Європейського Союзу та його особливості	6	2	2			2						
Юридична природа права Європейського Союзу	6	2	2			2						
Організаційно – правовий механізм європейської інтеграції	6	2	2			2						
Система правового захисту в рамках Європейського союзу	6	2	2			2						
Правове регулювання відносин на внутрішньому ринку Європейського союзу	6	2	2			2						
Спільні політики і напрямки діяльності Європейського союзу	4					4						
Гармонізація законодавства в Європейському союзі	4					4						
Приватне право Європейського союзу	6	2	2			2						
Європейське договірне право	6	2	2			2						
МОДУЛЬ 2. ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ												
Практика Суду ЄС щодо регулювання відносин на внутрішньому ринку ЄС	4	1	1			2						
Становлення і розвиток спільної торговельної політики Євросоюзу (СТП)	4	1	1			2						
Правові засади	4	1	1			2						

функціонування простору свободи, безпеки та юстиції												
Способи гармонізації законодавства в Євросоюзі	4	1	1			2						
ЄС у сфері регулювання укладення зовнішньоекономічних контрактів	4					4						
МОДУЛЬ 3. ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ												
Поняття та зміст acquis у праві Європейського Союзу	4					4						
Питання міжнародної правосуб'єктності Євросоюзу	6	1	1			4						
Правове регулювання відносин України з Європейським Союзом	6	1	1			4						
МКР			4									
Усього:	90	20	24			46						

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань:

Теми рефератів

Тема 1. Історія європейської інтеграції.

Тема 2. Правове становище Європейського Союзу як міжнародної організації.

Тема 3. Наддержавні та міждержавні форми співробітництва держав-членів Європейського Союзу.

Тема 4. Лісабонський договір (договір про реформи).

Тема 5. Інститути Європейського Союзу: Рада ЄС.

Тема 6. Інститути Європейського Союзу: Європейська рада.

Тема 7. Інститути Європейського Союзу: Європейська комісія.

Тема 8. Інститути Європейського Союзу: Європейський парламент.

Тема 9. Інститути Європейського Союзу: Суд правосуддя Європейського Союзу.

Тема 10. Інститути Європейського Союзу: загальний суд.

Тема 11. Інститути Європейського Союзу: спеціалізовані суди європейського суду правосуддя / загального суду.

Тема 12. Інститути Європейського Союзу: Європейський центральний банк.

Тема 13. Інститути Європейського Союзу: рахункова палата.

- Тема 14. Правова система Європейського Союзу.
- Тема 15. Джерела права Європейського Союзу.
- Тема 16. Загальні принципи права Європейського Союзу.
- Тема 17. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів.
- Тема 18. Доктрина верховенства права Європейського Союзу над національним правом держав-членів.
- Тема 19. Доктрина прямої дії права Європейського Союзу.
- Тема 20. Відповідальність держав-членів перед індивідами за порушення права Європейського Союзу.
- Тема 21. Судовий перегляд актів інститутів Європейського Союзу.
- Тема 22. Права людини у Європейському Союзі.
- Тема 23. Правовий статус людини і громадянина в установчих договорах Європейського Союзу.
- Тема 24. Хартія основних прав ЄС: значення та зміст.
- Тема 25. Співробітництво ради Європи і Європейського Союзу у сфері захисту прав людини.
- Тема 26. Приєднання ЄС до європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
- Тема 27. Вільний рух товарів у Європейському Союзі.
- Тема 28. Вільне пересування осіб у Європейському Союзі.
- Тема 29. Свобода руху капіталу в Європейському Союзі.
- Тема 30. Спільна торговельна політика Європейського Союзу.
- Тема 31. Спільна митна політика та митне право Європейського Союзу.
- Тема 32. Конкурентна політика Європейського Союзу.
- Тема 33. Економічний та валютний союз.
- Тема 34. Спільна аграрна політика Європейського Союзу.
- Тема 35. Захист прав споживачів у Європейському Союзі.
- Тема 36. Право інтелектуальної власності в Європейському Союзі.
- Тема 37. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.
- Тема 38. Угоди, що регулюють економічне та політичне співробітництво між Європейським Союзом та іншими країнами
- Тема 39. Глибока і всеосяжна зона вільної торгівлі між ЄС та Україною.
- Тема 40. Правові засади громадянства Європейського Союзу.
- Тема 41. Співвідношення прав громадян Європейського Союзу та громадян інших країн. Тема 42. Правове становище фізичних та юридичних осіб інших країн в ЄС згідно з положеннями двосторонніх угод між іншими державами та ЄС.
- Тема 43. Правове становище громадян інших країн, що є членами сім'ї громадянина ЄС.
- Тема 44. Правове становище громадян інших країн, що є працівниками компаній, зареєстрованих в ЄС.
- Тема 45. Доступ українських фізичних та юридичних осіб до свобод внутрішнього ринку ЄС згідно з угодою про асоціацію між Україною і ЄС.
- Тема 46. Реформа законодавства Європейського Союзу щодо статусу

громадян інших країн.

Завдання для самостійної роботи:

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 1

Європейський союз: склад, територія, населення. Держави-члени ЄС: коротка характеристика

1. Взаємодія ЄС і Ради Європи на сучасному етапі.
2. Розподіл компетенції ЄС між його опорами: Європейськими Співтовариствами (перша опора), спільна зовнішня політика і політика безпеки (друга опора), співробітництво поліцій і судових органів у кримінально-правовій сфері (третя опора). Фінанси і бюджет ЄС
3. Поняття «власних ресурсів», порядок їх встановлення і зміни.
4. Система прибуткової та видаткової частин бюджету ЄС (мити, ПДВ та ін.).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 2

Основні етапи формування Європейських Співтовариств і Європейського Союзу

1. Вплив федералістських концепцій на минуле і теперішнє Європейського Союзу.
2. Розвиток Європейських Співтовариств у 1970-ті роки і 1980-ті роки. Приєднання Великобританії, Данії, Ірландії (1973 р.), Греції (1981 р.), Іспанії, Португалії (1986 р.). Утворення Європейського політичного співробітництва (1970 р.). Єдиний Європейський Акт (1986 р.).
3. Перетворення Європейського Економічного Співтовариства у Європейське Співтовариство (ЄС).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 3

Поняття та принципи права Європейського Союзу

1. Джерела і спосіб закріплення принципів права ЄС.
2. Роль наднаціональних судових органів у розробці і захисті засадних принципів права.
3. Загальні принципи права конституційного устрою ЄС (ст. 6 Договору про створення ЄС).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 4

Джерела та система права Європейського Союзу

1. Структурні компоненти права ЄС.
2. Поняття «комунітарне право».
3. Місце комунітарного права в системі права ЄС.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 5

Права людини в Європейському Союзі

1. Юридичні підстави та історія розвитку європейського права прав людини.
2. Нормативна база ЄС у сфері Шенгенського права.

3. Візовий кодекс ЄС.
4. Особливості правового регулювання співробітництва поліцій і судових органів у кримінально-правовій сфері.
5. Європол. Мета діяльності Європолу. Завдання Європолу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 6 **Захист прав людини в Європейському Союзі**

1. Система та принципи захисту прав людини в Європейському Союзі.
2. Співробітництво ЄС та Ради Європи стосовно захисту прав людини.
3. Європейський омбудсмен.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 7 **Судова система Європейського Союзу**

1. Європейський суд (Суд справедливості).
2. Європейський суд аудиторів.
3. Функції Суду ЄС.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 8 **Європейський суд з прав людини**

1. Конфіденційність інформації, надісланої до Європейського суду з прав людини.
2. Плата за звернення до Європейського суду з прав людини.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 9 **Правове регулювання співробітництва України та ЄС**

1. Заборона дискримінаційної практики за правом ЄС.
2. Наближення українського законодавства в сфері торгівлі до норм ЄС в контексті правил і принципів СОТ.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 10 **Угода про асоціацію та угода про вільну торгівлю між Україною та ЄС** **між Україною та ЄС**

1. Структурні підрозділи, які створено на виконання інтеграційного процесу в рамках вищих і центральних органів виконавчої влади: мета їх створення, завдання, функції та компетенція.
2. Структура угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.
3. Особливі ознаки угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС між Україною та ЄС.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 11 **Адаптація права України до права Європейського Союзу**

1. Механізм забезпечення адаптації права України до права Європейського Союзу.
2. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів – основні напрямки.

3. Проблеми, пов'язані із можливою уніфікацією європейського приватного права та гармонізацією цивільного законодавства країн – членів Європейського Союзу.
4. Принципи та модельні правила європейського приватного права при вдосконаленні сучасного цивільного законодавства України.
5. Формування пріоритетної моделі кооперації у кримінальних справах у країнах Європейського Союзу (європейські ордери на арешт, гармонізація відповідальності за конвенціональні злочини тощо).
6. Адаптація трудового законодавства України до Європейських стандартів
7. Європейські стандарти в галузі соціального захисту та їх впровадження в українське законодавство.
8. Адаптація до Європейських стандартів пенсійного забезпечення та охорони здоров'я.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Форми поточного та підсумкового контролю

Засоби оцінювання

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок здобувачами вищої освіти з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач вищої освіти, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переведу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем) (**Результат навчальних занять за семестр** / **Результат самостійної роботи за семестр**) **10**

Критерії оцінювання

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі.	
Підсумкові бали навчальної дисципліни = Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем) + Кількість балів за підсумковим контролем	

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами

навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів вищої освіти, залікових книжках. **Присутність здобувачів вищої освіти на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів вищої освіти становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

<i>Підсумкові бали навчальної дисципліни</i>	<i>Загальна кількість балів підсумковим контролем</i>	<i>Кількість балів за підсумковим контролем</i>
---	--	--

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен, залік) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену, заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії).

Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Здобувачам вищої освіти, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 50 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Здобувачам вищої освіти, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Інституту. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 50 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Інституту.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі підсумкового контролю (екзамену чи заліку), то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі

визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

<i>Підсумкові бали навчальної дисципліни</i>	<i>Підсумкові бали за поточний семестр</i>	<i>Підсумкові бали за попередній семестр</i>	2
--	--	--	---

Оцінювання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю (робота на семінарських, практичних, лабораторних та інших аудиторних заняттях, самостійна робота, виконання індивідуальних творчих завдань) та підсумкового контролю визначені Кафедрою, зокрема щодо засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної роботи.

Перелік теоретичних питань для підготовки до підсумкового контролю:

1. Концепція політичного об'єднання Європи. Поняття та особливості процесу європейської інтеграції.
2. План Маршалла 1947 р. та роль США у процесі економічного та політичного зближення європейських держав
3. План Роберта Шумана (1959 р.), як передумова європейської інтеграції та створення Європейських Співтовариств.
4. Установчі договори ЄС: історія створення, структура, зміст, порядок прийняття і зміни.
5. Європейське об'єднання вугілля і сталі: причини створення, правовий статус. Основні риси і властивості Договору про заснування ЄОВС 1951 р.
6. Європейське Економічне Співтовариство: причини створення, правовий статус. Основні риси і властивості Договору про заснування ЄЕС 1957 р.
7. Європейське Співтовариство з атомної енергії: причини створення, правовий статус. Основні риси і властивості Договору про заснування Євратому 1957 р.
8. Поняття Права ЄС. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом та міжнародним приватним правом.
9. Юридична природа та специфіка правової системи ЄС.
10. Право ЄС як сфера наукового пізнання і навчальна дисципліна. Основні теоретичні концепції права ЄС.
11. Принципи права ЄС: поняття та класифікація.
12. Джерела права ЄС: загальна характеристика. Первинне і вторинне право ЄС.
13. Система права ЄС.
14. Європейський Союз: основні етапи формування. Структура Європейського Союзу.
15. Єдиний Європейський акт 1986 р.: загальна характеристика.
16. Маастрихтський договір про створення ЄС 1992 р.: причини створення, правовий статус. Основні риси і властивості Договору про

створення ЄС 1992 р.

17. Амстердамський договір 1997 р.: причини укладення, зміст.

18. Ніщський договір 2000 р.: причини укладення, зміст. Конституція для Європи 2004 р.

19. Договір про Конституцію для Європи (2004 р.).

20. Договір про Реформи (Лісабонський договір, 2007 р.).

21. Хартія Європейського Союзу про основні права і свободи: причини прийняття, порядок розробки, структура, зміст.

22. Правотворчий процес в рамках ЄС. Нормативно-правові акти ЄС і Європейського Співтовариства. Прецедентне право ЄС.

23. Інститути ЄС: загальна характеристика. Класифікація інститутів ЄС. Елементи наднаціональності в правовому статусі інститутів ЄС.

24. Правовий статус Комісії ЄС. Її місце в системі інститутів ЄС. Повноваження, порядок створення, склад.

25. Правовий статус Ради ЄС (Рада міністрів): склад, порядок формування, компетенція.

26. Правовий статус Ради Європи: заснування, структура, дорадчі органи.

27. Правовий статус Європейської ради.

28. Правовий статус Європейського парламенту: порядок формування, компетенція, склад.

29. Правовий статус рахункової палати ЄС.

30. Допоміжні і консультативні органи ЄС. Економічний і соціальний комітети, Комітет регіонів.

31. Громадянство ЄС. Основи правового положення громадян ЄС.

32. Шенгенські угоди. Порядок перетинання внутрішніх і зовнішніх кордонів держав-членів ЄС.

33. Побудова судової системи ЄС і основні принципи судочинства: юрисдикція, склад, порядок формування, характер прийнятих рішень.

34. Європейський Суд з прав людини: історія виникнення, умови подання скарги.

35. Структура і юрисдикція Європейського суду з прав людини.

36. Судова практика ЄСПЛ як джерело національного права, зокрема права України.

37. Правові засади діяльності Європейського Співтовариства в економічній сфері: внутрішній ринок.

38. Принцип вільного пересування товарів в праві ЄС: поняття, зміст, гарантії, виключення.

39. Принцип вільного пересування робочої сили: поняття, зміст, гарантії, виключення.

40. Принцип вільного пересування капіталу і платежів: поняття, зміст, гарантії, виключення.

41. Принцип свободи заснування і свободи надання послуг в праві ЄС: : поняття, зміст, гарантії, виключення.

42. Економічний та Валютний союз: поняття, основні етапи формування,

правові засади діяльності.

43. Правовий статус Європейської системи центральних банків і Європейського центрального банку. Порядок обігу єдиної валюти ЄС (Євро).

44. Правові засади співробітництва держав-членів ЄС у галузі правосуддя та внутрішніх справ.

45. Правові засади соціальної політики ЄС.

46. Правове забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу.

47. Загальна характеристика Угоди про партнерство та Співробітництво, підписаної між ЄС та Україною в Люксембурзі 14 червня 1994 р.

48. Підготовка та підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським союзом, її значення.

49. Європейські соціальні стандарти та їх імплементація в Україні.

50. Європейська соціальна хартія (переглянута) і законодавство України про соціальний захист.

Політика викладання навчальної дисципліни

Жодні форми порушення академічної доброчесності або нетерпимості не толеруються.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ БАЗОВІ

1. Баймуратов М. О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами : монографія / М. О. Баймуратов, Ю. С. Хоббі. – Суми : Університет. кн., 2015. – 300 с.

2. БІЛАС, Андрій Іванович. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження. 2016.

3. БІЛОУС, Ірина Ігорівна. Досвід країн ЄС у сфері соціальної підтримки населення. Світ фінансів, 2017, 4 (9): 165-169.

4. Гармонізація законодавства України з правом ЄС в рамках угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В.І. Муравйов, Н.Б. Мушак // Віче. – № 8 – К., 2013. – С.12-18.

5. ГРАБИНСЬКИЙ, Ігор; ГОРІН, Наталія. Вплив Угоди про зону вільної торгівлі України з ЄС на еколого-інноваційну діяльність виробників-експортерів. Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини, 2018, 44: 235-244.

6. Давимука, С. А.; Куйбіда, В. С.; Федулова, Л. І. Тенденції розвитку нової регіональної політики країн-членів Європейського Союзу. Регіональна економіка, 2019, 1: 76-85.

7. Данилишин, Б. М.; Пилипів, В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. Регіональна економіка, 2016, 1: 5-11.

8. Дахно І. І. Право Європейського союзу : навч. посібник. / За ред. д.е.н., проф. І. І. Дахна. / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 416 с.

9. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 1 : Інституційне право Європейського союзу / [Муравйов В. І. та ін.]. - 2015. - 307 с.
10. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 2 : Матеріальне право Європейського союзу / [Муравйов В. І. та ін.]. - 2015. - 451 с.
11. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 3 : Право зовнішніх зносин Європейського союзу / [В. І. Муравйов та ін.]. - 2015. - 405 с.
12. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 4 : Матеріальне право Європейського союзу / [Муравйов В. І. та ін.]. - 2016. - 396 с.
13. Європейський союз : основи політики, інституційного устрою та права : Навчальний посібник / Пер. з німец. – К. : Заповіт, 2001. – 368 с.
14. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. – Х. : Оберіг, 2016. – Вип 1. – 76 с. – (Серія "Наукові доповіді").
15. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу : Навч. посібник / Пер. зангл. – К. : Знання, 2002 – 381 с.
16. Кібенко О. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи. Перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. – Харків : Страйк, 2005.- 432 с.
17. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина 1/ За заг. ред. Т. Качки.- К. : Юстиніан, 2005.- 512 с.
18. Копійка В. В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. – К. : ВПЦ „Київський університет”, 2002. – 253 с.
19. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз : заснування і етапи становлення : Навчальний посібник. – К. : Либідь, 2000. – 448 с.
20. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. / М. В. Кордон. – 2-ге вид. – К. : Центр учб. лїри, 2015. – 172 с.
21. МАКОГОН, Юрій; МЕДВЕДКІНА, Євгенія. Стратегія інноваційного розвитку України в контексті інтеграції до Європейського Союзу. Журнал європейської економіки, 2017, 7.1: 43-56.
22. Малиновська О.А. Міграційна політика Європейського Союзу: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська. – К.: НІСД, 2014. – 48 с.
23. МЕЛЬНИК, Алла. Регіональна політика та підтримка регіонального розвитку: порівняння досвіду Німеччини, ЄС та України. Журнал європейської економіки, 2018, 2.2: 180-203.
24. Микієвич М. М. Міжнародно-правові аспекти співробітництва ЄС з третіми країнами. – Л. : Львівський національний університет, 2001. – 200 с.

25. Муравйов В. Правові засади регулювання економічних відносин ЄС з третіми країнами (теорія і практика). – К. : – Академ-прес., 2002. – 426 с.
26. Муравйов В.І. Лекція : Загальні принципи правового порядку Європейського союзу // Право України. – № 6 – К., 2013 – С. 190-204.
27. Муравйов В.І. Питання імплементації права Європейського союзу у внутрішньому порядку України //Ідея порівняльного міжнародного права:pro et contra. Збірник наукових праць на честь іноземного члена НАН України та НАПр України У.Е. Батлера / За ред. Ю.С. Шамшученка, О. В. Кресіна, І.М. – Ситар. – Київ; Львів: Ліга-прес, 2015. – с. 427- 443.
28. Муравйов В.І. Угода про асоціацію як перший крок на шляху європейської інтеграції України// Україна в міжнародних інтеграційних процесах: / В.В. Копійка , М.С. Дорошко, В.І. Головченко та ін. ; за ред. В.В. Копійки. – К.: ВПЦ «Київський університет». 2015.- с. 347 – 383
29. Пархоменко Н. М. Імплементація міжнародних, європейських цінностей і стандартів у галузеве законодавство України в контексті його конституціоналізації // Теорія і практика конституціоналізації галузевого законодавства України : моногр. / наук. ред. Ю. С. Шемшученко ; відп. ред. Н. М. Пархоменко. — К., 2015. — С. 40– 57.
30. Петров Р. А. Право Європейського Союзу : Навчальний посібник / Р. А. Петров. – К. : Істина, 2017. - 384 с.
31. Порядок денний асоціації між Україною і Європейським Союзом. Brussels, 18.2.2015 JOIN(2015) 4 final2015/0038 (NLE)
32. Посольський В. Конституційний устрій Європейського Союзу : Навч. посібник. - К. : Таксон, 2005. - 280с.
33. Право Європейського Союзу : Навч. посібник/ За ред. В. М. Бесчастного. - 2-ге вид.- К. : Знання, 2011.- 366с. - (Вища освіта XXI століття).
34. Право Європейського союзу: підручн. /за ред. О.К. Вишнякова. – Одеса: Фенікс, 2013. – 883 с.
35. ПРОКОПЕНКО, Л. Л.; РАКША, О. В. Розвиток інституційної основи співробітництва України та ЄС. Аспекти публічного управління, 2018, 6,№ 3: 56-62.
36. Референдуми в Європейському Союзі / За ред. Д. С. Ковриженка. - К. : ФАДА, ЛТД, 2007.- 186с.
37. Свобода Павел. Вступ до європейського права / Пер. з чеської. – К. : „К.І.С.І», 2006. – 280с.
38. Стрельцов В. Ю. Законодавча основа прав та обов'язків європейської спільноти та держав-членів. Модуль 11 : навч. посіб. / В. Ю. Стрельцов. – Х. : Магістр, 2016. – 127 с.
39. Татам А. Право Європейського Союзу : Підручник. – К. : Абрис, 1998. – 258 с.
40. Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом і його державами-членами /Зібрання актів європейського права. – Київ.: Ред. журн. «Право України», 2013 - Вип. 2: Європейський союз за заг. ред. В.І. Муравйова. – 2013 – 1064 с.

41. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс. – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011)]

42. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. 16 червня 1994 р. – К.: Представництво Європейської Комісії в Україні, 1997. – 69 с.

43. Шевчук С.В. Ніщський договір і розширення ЄС. – К.: Логос, 2001. – 195 с.

ДОДАТКОВІ

44. Венедіктов С.В., Спіцина Г.О. Трудове право в державах Європи : Підручник / Венедіктов С.В., Спіцина Г.О. – Х. : Право, 2017. – 184 с.

45. Гнатовський М. М. Становлення і тенденції розвитку європейського правового простору. Автореф. 12.00.11. – Київський націон. університет. –К., 2002. – 22 с.

46. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. Матеріали науково-практичної конференції. – К., 1998. – 440 с.

47. Регулювання сфери фінансових послуг у праві Європейського Союзу та перспективи адаптації законодавства України / За наук. ред. канд. юридичних наук С. Шевчука. – Харків. : Консул, 2002. – 912 с.

48. Сорон Жан Люк Курс з європейських інституцій : європейська головоломка : Підручник. – К. : Інститут міжнародних відносин, 2001. – 444 с.

АДРЕСИ САЙТІВ В INTERNET

1. <http://europa.eu/> Офіційний сайт Європейського Союзу
2. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk Представництво Європейського Союзу в Україні
3. <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=en> Правова база Європейського Союзу
4. <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya> Урядовий портал (Європейська інтеграція)
5. http://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/european_government/european_union.html Сайт для громадян ЄС (Citizens Information Board).
6. <http://www.goethe.de/ins/ua/prj/eur/ukindex.htm> проект “Європа у школи” Goethe-Institut в Україні
7. <https://eu-ua.org/tekst-uhody-pro-asotsiatsiiu> Євроінтеграційний портал
8. <https://eu-ua.org/tekst-uhody-pro-asotsiatsiiu> Євроінтеграційний портал

МІЖНАРОДНІ СУДИ

1. www.icj-cij.org – Міжнародний суд правосуддя (International Court of Justice) www.curia.eu.int – Суд правосуддя Європейських Співтовариств (Court of Justice of the European Communities)

2.www.echr.coe.int – Європейський Суд по захисту прав людини (European Court of Human Rights)

3.www.worldcourts.com – Інформація про міжнародні суди

НАУКОВІ ТА ЕЛЕКТРОННІ БІБЛІОТЕКИ В УКРАЇНІ

1.www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.

2.www.nplu.kiev.ua – Національна парламентська бібліотека України

3.www.lsl.lviv.ua – Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника

4.www.ognb.odessa.ua – Одеська державна наукова бібліотека ім. О.М. Горького.

5.www.korolenko.kharkov.com – Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка

6.www-library.univer.kharkov.ua – Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна

7.<http://univd.edu.ua/ibportal/> - Бібліотека Харківського національного університету внутрішніх справ

Розробник:

Доцент кафедри управління у сфері
цивільного захисту факультету

цивільного захисту,

кандидат юридичних наук, доцент

Аліна БІЛЕКА